

1851-1909 **Peder Severin Krøyer** norsk/dansk maler født i Norge

23. juli 1851 på Stavanger Fattig- og Sindssygehospital, hvor moren Ellen Cecilie Gjesdal var indskrevet som svag, sindssyg og hjælpeløs. Moren, der ikke var i stand til at passe sin søn, ville ikke opgive, hvem faren var, men formentlig var det forstanderen på hospitalet Niels Hjort.

Morens søster Bertha tog sig som ganske ung af en dansk zoolog og botaniker, Henrik N. Krøyer fra København, der lå syg i Stavanger. Hun rejste med botanikeren til København, hvor de blev gift, allerede da hun var 16. Parret var barnløs, så Bertha adopterede 1872 Peder Severin. Henrik Krøyer ville ikke adoptere Peder, for Peder var ikke boglig, og Henrik betragtede ham derfor som dum. Bertha og Henrik levede i ægteskabet som herre og tjenerinde, Bertha opnåede aldrig at spise i stuen sammen med sin mand, hun måtte tage til takke med køkkenet. For at gøre dette forhold endnu mere kompleks fik Henrik Krøyer en søn, Vilhelm, med en tredje søster. Vilhelm voksede også op hos Bertha og Henrik Krøyer, så Bertha havde i praksis to sønner, hvor hendes mand var far og hendes to søstre var sønnernes mødre.

Ti år gammel tegnede Peder Severin plancherne til Henrik Krøyers: "*Bidrag til kundskab om snyltekrebsene*" (1864). Det blev startskuddet til en kunstnerisk karriere. Peder Severin kom først på Teknisk Institut 1861-64 og med sit lysende kunstneriske talent på Kunstakademiet 1864-70, hvor han blev undervist af Wilhelm Marstrand og Fr. Vermehren.

Peder Severin havde stadig kontakt til sin rigtige mor, der hutlede sig gennem tilværelsen på Nørrebro i København. Peder Severins komplicerede barndom må med denne baggrund betragtes som elendig, med en stedfar der aldrig accepterede ham. Først efter stedfaren Henrik Krøyers død fik Peder Severin navnet Krøyer.

Den meget velhavende familie Hirschsprung blev Krøyers mæcen. De støttede hans rejser i perioden 1877-81 til Holland, Belgien, Frankrig, Spanien og Italien, hvor han fik kendskab til de store, gamle mestre og de nye strømninger, herunder impressionismen. Og familie Hirschsprung købte mange af hans billeder.

P.S. Krøyer har opnået flere udmærkelser og medaljer: Akademiets guldmedalje 1871, Thorvaldsen -medaljen 1882, Grand Prix på Verdensudstillingen i Paris 1899 og guldmedalje som grafiker i Paris 1900.

Akademiets guldmedalje gav ham mulighed for studier i Frankrig, Italien og Spanien. I Paris studerede han 1877-78 på Léon Bonnats (1833-1922) malerskole. Her lærte han moderne farveteknik, under indflydelse af Émile Zola og Georg Brandes. Han udstillede på Charlottenborg fra 1871 og fra 1891 også på Den Frie Udstilling. P.S. Krøyer var medlem af Akadimirådet 1877-1909 og underviste navne som J.F. Willumsen, Vilhelm Hammershøi, Agnes og Harald Slott-Møller på Kunsternes Frie Studieskoler 1882-1902.

Den rødhårede Krøyer med skæg og sygekassebriller var en mester i sin tid. "*Søren*," som var hans kælenavn, forstod at gengive lysets vekslende virkning, han var en af de allerstørste impressionister og en ombejlet portrætmaler. I 1882 rejste han til Skagen for at besøge Anna og Michael Ancher, det blev til et længere ophold, og han købte hus her 1894. Krøyer malede fiskerbefolkningen, kunstnerlivet og specielt de lyse

sommeraftner. Krøyer blev et levende og inspirerende midtpunkt i Skagensmalernes kreds og et forbillede for mange yngre kunstnere omkring år 1900: *"Fjeren i det danske folks hat,"* som Georg Brandes udtrykte det.

På sin fødselsdag 23. juli 1889 kl. 3:00 blev Krøyer gift med sin elev, model og muse den 17 år yngre, billedskønne, rige, tyskfødte frederiksbergpige Marie Trierpcke (11/6 1867-25/5 1940). Pudsigt nok står der i Stavanger Domkirkes kirkebog, at Peder Severin Krøyer er født 23. juni altså Sankt Hans Aften, der er også noteret *"uægte."* Der var dramatik i ægteskabets baggrund. På samme tid ventede organist Helene Christensen i Skagen Krøyers barn. Og Maries beundrer Robert Hirschsprung døde af tuberkulose suppleret med sorg, da Marie svigtede ham til fordel for Krøyer. De første år boede parret til leje i Skagen. Ægteskabet nåede aldrig at blive en succes, men de fik 5. jan. 1896 datteren Vibeke, der fik kælenavnet *"Vibsen."* Marie var selv en særdeles talentfuld og udøvende kunstner. Hendes mål var samtidig at blive en perfekt husmor, men det gik meget dårligt i spænd. Krøyer arbejdede hurtigt, Marie langsomt, og Krøyer havde for vane at stille sig bag hende for at kritisere og rette på hendes billeder. Krøyer var den berømte, den etablerede der tjente store penge, men han brugte endnu flere. Marie opgav på det nærmeste maleriet og helligede sig i stedet kunsthåndværk med udførelse af blomsterdekorationer på møbler.

Inden sit ægteskab blev Krøyer behandlet for syfilis hos Rudolf Berg i København, ydermere havde han en dårlig fysik, hang til spiritus og havde arvet morens sindssygdom. År 1900 brød han sammen af melankoli og stærke hallucinationer og var flere gange indlagt på sindssygehospital. Overlæge Daniel Jakobsen anbefalede en længere indlæggelse på Middelfart Statshospital hos overlæge Lange en bror til kunsthistoriker Julius Lange, som Krøyer kendte fra sine rejser. Langes morbror var forfatteren Frederik Paludan-Müller.

Forståeligt nok kunne *"isen"* ikke bære. Ægteskabet blev opløst 1906. Marie, der var blevet kaldt for Danmarks smukkeste kvinde, blev nu også Danmarks mest skandaleomtalt. Grundet Krøyers sindssygdom tog hun på lange rejser, selv frustreret og nervesyg.

I 1902 var hun på Sicilien, her faldt hun for den charmerende og berygtede Don Juan, den svenske komponist og troubadour Hugo Alfvén (1872-1960). Den første tid boede Hugo Alfvén hos Krøyer i Skagen. Han hjemførte hende til Sverige sammen med Marie og Krøyers datter Vibeke. I 1905 fødte Marie Alfvéns datter Margita. Marie og Alfvén blev gift 1912. Men Hugo Alfvén var psykopat, svigefuld, ondskabsfuld og i det hele taget - fuld af løgn. Han var Marie utro, og senere vragede han hende. De blev skilt 1936, og Marie måtte gennem en lang, smertefuld og opslidende skilsmisseproces. Maries trængsler var ikke forbi, hendes datter med Krøyer, Vibeke, der i lange perioder var sat i pleje, fordi forældrene ikke havde tid, havde arvet farens sindssygdom. Krøyer havde ved skilsmissen fået forældremyndigheden, men da han døde, ønskede Vibeke ikke, at den overgik til moren. Datteren Margita, som Marie havde med Alfvén blev narkoman. Marie Krøyer døde af tyfus 25. maj 1940 deprimeret og meget ensom 72 år gammel. Man kunne med en vis ret sige, at hendes medfødte skønhed blev hendes livs største fjende.

Her et udvalg af Krøyers mange malerier:

"En fisker stamper orm" (1874)

"Fiskere ved Stokken i Hornbæk" (1875)

"Morgen ved Hornbæk, fiskerne kommer i land" (1875 Hirschsprung)

"Smedien i Hornbæk" (1875 Hirschsprung)

"Kunstnere på Skagens Sønderstrand" (1882 Skagens Museum)
"I købmandens bod, når der ikke fiskes" (1882 Hirschsprung)
"Pauline Drucker" (1882)
"Fiskere på Skagens Strand" (1883 Statens Museum for Kunst)
"Ved frokosten" (1883)
"Sommerdag ved Skagens Sønderstrand" (1884 Hirschsprung)
"Julie Hegel" (1884)
"Hip, hip Hurra!" (1884-88 Göteborgs Konstmuseum).
"Sommeraften ved Skagen, kunstnerens hustru med hund" (1892 Glyptoteket)
"Sommeraften ved Skagen Sønderstrand" (1893 Skagens Museum)
"Roser" (1893 Skagens Museum)
"Holger Drachmann" (1895)
"Et møde i Videnskabernes Selskab" (1896-97 Videnskabernes Selskab)
"Hanne og Else Benzon ved Stokkerup Strand" (1897)
"Skagens jægere" (1898 Aarhus Kunstmuseum)
"Bjørnstjerne Bjørnson" (1901)
"Georg Brandes" (1902)
"Holger Drachmann i Skagens plantage" (1902 Hirschsprung)
"Sankt Hansblus på Skagen Strand" (1906 Skagens Museum)
"Foraarssol i Skagen Plantagen" (1909)

"Sankt Hansblus på Skagen Strand" er en livsfrise med ilden i centrum, og mange personer: datteren Vibeke, Anna og Michael Ancher, Holger Drachmann, Laurits Tuxen, Marie Krøyer og Hugo Alfvén

Her satte Krøyer sit "*mindesmærke*" en kraftpræstation af en syg mand, billedet var undervejs i fire år. Forargelsen var stor, for den skrantende moral i det lille samfund er udstillet på billedet, bl.a. hans brud med Marie, et brud han aldrig forvandt, Marie og Alfvén optræder på billedet som par.

Peter Severin Krøyer døde efter flere års svækket helbred 21. nov. 1909 i Skagen, til begravelsen kom fru Alfvén.

Krøyer efterlod sig en stor produktion, hans malerier hører til Danmarks dyreste, hans "*Roser*" (1893) blev solgt på Bruun Rasmussens Auktion 1985 for 3,1 mio. kr. Den 11. marts 2000 solgtes på Ellekildes auktion i København: "*Hanne og Else Benzon ved Stokkerup Strand*" for 7,7 mio. kr. Dengang Danmarks dyreste maleri.

Overgået 14. maj 2002 af et Asger Jorn maleri solgt for 15,6 mio. kr. Det hænder også, at en forventet pris skuffer. Således gik det med "*Foraarssol i Skagen Plantage*" med Krøyers slyngveninde Henny Brodersen, der i 2000 blev solgt på auktion for 6,5 mio. kr. Maleriet dukkede 2002 igen op på auktion, da gik det for 2,6 mio. kr. Lyset, som Krøyer var en mester i, har på dette billede en utrolig flot virkning. Maleriet var bestilt af Krøyers gode ven den velhavende apoteker Alfred Benzon (1855-1932). Benzon var desforuden skuespilforfatter, udstillede som fritidsmaler marinebilleder på Charlottenborg 1871, medlem af Københavns Borgerrepræsentation 1896-1908 og af Folketinget for Venstre 1901-03. Alfred Benzon blev også kendt som en international sejl sportsmand. Maleriet er malet i 1897, man ved ikke, hvad det dengang kostede, men da Krøyer allerede på dette tidspunkt var en eftertragtet portrætmaler, gisnes der om, at prisen sikkert har ligget i nærheden af 10.000 kr. Et enorm beløb dengang for et maleri, et køb der kun var muligt for de absolut mest velhavende.

Et andet maleri har også sin specielle historie: ”Sommeraften på Skagen Sønderstrand,” maleriet blev 29. aug. 1979 købt af den vesttyske bladkonge Axel Springer for 520.000 kr. Ved testamente forærede han billedet til Skagens Museum ved sin død, det gjorde han 1985. Billedets værdi er i dag mangedoblet.

Her er de billeder af Krøyer der er solgt på auktioner for over 1.000.000 kr.:

Marie i haven 1893 - Christie	7.835.000
Hanne og Else Benzon Stokkerup Strand 1897 - Ellekilde 2000	7.700.000
Henny Brodersen ved Krøyers hus 1909 - Ellekilde 2000	6.500.000
Samme solgt Bruun Rasmussen 2002	2.600.000
Ved kaminilden 1903-1907 - Bruun Rasmussen 2001	5.200.000
Parti fra Capri 1896 - Ellekilde 2000	3.600.000
Marie Krøyer i haven på Skagen 1892 - Sotheby 2007	3.362.000
Roser 1893 - Bruun Rasmussen 1985	3.100.000
En gruppe fiskere på Skagen Strand 1891 - Sotheby 1985	3.095.000
Portrætter af fire børn ved frokosten 1877 - Bruun Rasmussen 2002	2.900.000
Solglimt over havet 1887 - Stockholms Auktionsverk 1987	2.705.000
Samme solgt Nordén, Sverige 1995	1.367.000
Kunstnerens hustru, hel figur 1899 - Sotheby New York 1989	2.601.000
Samme solgt Bruun Rasmussen 1984	2.500.000
Forstudie til Skagens Jægere 1898 - Ellekilde 2000	2.600.000
Spadseretur på Skagens Strand 1909 - Bukowskis, Stockholm 1986	2.538.000
Samme solgt Bruun Rasmussen 1995	1.250.000
Fiskere paa Skagens Nordstrand 1883 - Bruun Rasmussen 1991	2.500.000
Samme solgt Sotheby 1990	2.124.000
Drenge i solskinet Skagen Strand 1893 - Bruun Rasmussen 2008	2.450.000
Marie Krøyer i Haven paa Skagen 1892 - Bruun Rasmussen 2003	2.400.000
Fiskekutterne skal lette 1894 - Christie 1991	1.561.000
Skagens jægere 1898 - Ellekilde 2000	1.550.000
St. Hansblus på Skagens Strand 1903 - Bruun Rasmussen 1999	1.525.000
Samme solgt Bruun Rasmussen 1990	1.150.000
Hjemvendende fiskere 1885 - Christie 1989	1.505.000
Fiskere trækker en båd på Skagen Strand 1885 - Sotheby 1987	1.487.000
Studie til: Marie i haven 1893 - Bruun Rasmussen 2006	1.400.000
Sommerdag på Skagens Strand 1893 - Børge Nielsen, Vejle 1989	1.350.000
Samme solgt Bruun Rasmussen 1987	1.300.000
Kunstnerens Hustru på stranden 1893 - Nordén, Sverige 1996	1.300.000
Nøgen dreng, i løb ud i vandet 1892 - Bruun Rasmussen 2008	1.300.000
Selvportræt, hel figur 1899 - Bruun Rasmussen 1984	1.300.000
Fiskere på stranden 1892 - Sotheby 1987	1.020.000
Skagen Strand kunstneren og hustru 1899 - Bruun Rasmussen 1985	1.000.000
To drenge i løb ud i vandet 1892 - Bruun Rasmussen 1986	1.000.000
Den første altergang 1886 - Ellekilde 2000	1.000.000
Blomstrende nerier. Solskin 1896 - Bruun Rasmussen 2007	1.000.000

Frede Lauritsen

Tidligere udgivelser:

- 1980 Andorra
 1987 Arnold - novelle
 1990 Thailand på godt og ondt
 1991 Sydamerika Chile - Brasilien
 1992 "Jambo" Kenya - du forunderlige land
 1993 Barnløshed - adoption
 1994 En lille bid af tilskudssamfundet: "Jeg løfter røret"
 1994 Mine Tidsbilleder. Kronologiske leksika. *Ajourføres løbende*
 1994 Leksikassen. Ord jeg er ramlet i uden til fulde at forstå. *Ajourføres løbende*
 1994 Søren Aabye Kierkegaard - hvordan var han egentlig? *(Revideret 2007-2013)*
 1995 De Slesvigske Krige
 1995 Østeuropa i forandring
 1995 Colombia - smuk og mangfoldig
 1996 Hærvejens historie - i cykelhøjde
 1996 Øretæver i tilværelsen
 1996 Æseløre - litteraturanmeldelser. *Ajourføres løbende*
 1997 En dag i 1997
 1997 Budapest & Ungarn - i efterårsdragt
 1997 Lolland-Falster & Møn - i cykelhøjde
 1997 Ego - det bevidste jeg
 1997 En lille stump af det mægtige Kina
 1998 Storebælt - i cykelhøjde
 1999 Skt. Petersborg - paladsernes by bygget på sumpen
 1999 Sjælland Stevns - Masnedø - Asnæs - i cykelhøjde
 1999 Et eventyr om julenissens morgensvømmetur
 2000 Madeira - en blomstrende ø
 2000 Rom - Den evige Stad
 2001 En lille stump af Himalaya - verdens tag
 2001 Samos - en ferieø for alle
 2001 Samsø - i cykelhøjde
 2002 Limfjorden Ø - i cykelhøjde
 2002 Vest Stadil Fjord - i cykelhøjde
 2002 Wien - musikkens by
 2002 Mozart - hvordan var han egentlig?
 2002 Egypten - Nilens gave
 2003 Steen Steensen Blicher - hvordan var han egentlig? *(Revideret 2010)*
 2003 Vietnam - Østens smukke, venlige land i forandring
 2003 Limfjorden V - i cykelhøjde
 2003 Ragna Tang - en legende
 2004 Grænselandet - i cykelhøjde
 2005 H.C. Andersen - hvordan var han egentlig?
 2005 Mexicos - Store Riger
 2005 Sjælland N - i cykelhøjde
 2005 Paris - byernes by
 2006 IKA MARKED - gennem 27 år
 2006 Skal vi hejse Dannebrog, eller skal vi brænde det?

- 2006 Hven – i cykelhøjde
 2006 Sydfyn og Det Fynske Øhav - i cykelhøjde
 2006 Bulgarien – et smukt og alsidigt land
 2006 Sydafrika – en regnbuenation
 2007 Kaj Munk - hvordan var han egentlig? *(Revideret 2012)*
 2007 Vendsyssel - i cykelhøjde
 2007 N.F.S. Grundtvig - hvordan var han egentlig?
 2007 Cornwall – den sydvestlige del af England
 2008 Læsø ”Kattegats Perle” – i cykelhøjde
 2008 Ti Radioforedrag - fra The Big Bang til år 1380
 2009 Ti Radioforedrag - fra år 1380 til år 1682
 2009 Chile – det lange land i ly af Andesbjergene Peru – inkaernes land
 2009 Lissabon – en smuk og alsidig by
 2010 Bornholm – i cykelhøjde
 2010 Canada - på tværs. Fra Newfoundland til Vancouver
 2010 Julemærkets historie
 2011 Hvidsten - gruppen
 2011 Mariager Fjord og omegn - i cykelhøjde
 2011 Tyrkiet - med fødderne i to kontinenter
 2011 En lille julemus på spil
 2012 Fregatten Jylland
 2012 Kreta - Grækenlands største ø
 2012 Ringkjøbing Fjord og omegn - i cykelhøjde
 2013 Ringkjøbing By - i gåhøjde
 2013 Ecuador og Galapagos - riget på ækvator

Frede Lauritsen - Herningvej 7B ^{1.1.} 6950 Ringkjøbing

Tf: 97 32 15 32 - 23 31 12 43

Mail: fredelau@webspeed.dk

Hjemmeside: www.h-f-lauritsen.dk